

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕПАРТАМЕНТУ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ ЯК ГОЛОВНОГО КООРДИНАТОРА З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ В ІЗРАЇЛІ

У статті проаналізовано діяльність департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти Ізраїлю з педагогічної підтримки обдарованих школярів. Встановлено та охарактеризовано основні напрями роботи департаменту. Доведено, що департамент є головним державним координатором у країні з теоретичних та практичних питань щодо обдарованих учнів.

Ключові слова: департамент обдарованих учнів, Ізраїль, напрями діяльності, обдаровані школярі, педагогічна підтримка обдарованих, підготовка фахівців.

Одним з найважливіших питань сучасної системи освіти є педагогічна підтримка обдарованих учнів. Кожна країна шукає свої найбільш ефективні шляхи надання такої підтримки. У багатьох країнах світу створено спеціальні департаменти зі справ обдарованих учнів. Це спеціалізовані державні органи, що займаються суто проблемами, пов'язаними з організацією та наданням різних форм педагогічної підтримки обдарованим у країні. У зв'язку з цим корисним є вивчення досвіду роботи в цьому напрямі держави Ізраїль.

У процесі аналізу наукової літератури було встановлено, що розробка питання налагодження системи освіти обдарованих в Ізраїлі пов'язана з іменами таких науковців, як Ден Бітан (Dan Bitan), Хава Відергор (Hava Vidergor), Ханна Девід (Hanna David), Барух Нево (Baruch Nevo), Рачмел Шломіт (Rachmel Shlomit) та інші.

Питаннями обдарованості та педагогічної підтримки обдарованих дітей і молоді в Ізраїлі опікуються на рівні держави. Понад сорок років ці питання належать безпосередньо до компетенції департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти.

Мета статті – проаналізувати роботу департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти Ізраїлю з педагогічної підтримки обдарованих школярів.

Про необхідність організації окремого напрямку роботи з педагогічної підтримки обдарованих дітей в Ізраїлі почали все активніше говорити з початку 1960-х рр. До кінця десятиліття з'явилися перші програми, а згодом – і перші закриті школи (boardingschools) для обдарованих. Постало питання простворення окремого підрозділу, що буде займатися справами обдарованих у країні. У 1973 р. у Міністерстві освіти Ізраїлю було створено департамент обдарованих учнів, який очолив піонер з питань обдарованості, один з найвидатніших у світі діячів з питань визнання обдарованості Ден Бітан (Dan Bitan). Департамент узяв на себе функції управління процесом надання педагогічної підтримки обдарованим учням на державному рівні.

На офіційному сайті департаменту (the Division for Gifted and Outstanding Students) зазначено, що він є "відповідальним за просування та культивуван-

ня обдарованих і видатних учнів в Ізраїлі” [5]. Саме тут також наведено базові принципи діяльності департаменту, зокрема визнання унікальності характеристик та потреб обдарованих учнів: “Рівні можливості в освіті означають диференційований підхід щодо потреб кожного учня задля оптимальної реалізації його потенціалу” [5].

Департамент працює за педагогічними принципами й сприяє створенню гнучкого, динамічного та такого, що емоційно підтримує, освітнього простору, сповідує ідеї цінності особистісної й загальнолюдської відмінності, зобов'язання людини перед суспільством. Тобто суспільство визнає відмінність людини та робить усе заради розвитку її здібностей, а обдарована людина, у свою чергу, повинна віддячити суспільству шляхом сумлінної праці та професійних досягнень.

У базових принципах своєї діяльності департамент визнає різноманітність людських талантів. Так, обдарованість може бути, на думку ізраїльських науковців, загальнопізнавальною, артистичною, атлетичною та соціальною. Також визнається, що високий рівень інтелекту й талантів обдарованих учнів є характеристикою динамічною та може бути виховний і сформований [5].

Нині департамент є головним координатором у справах обдарованих у країні. Він підтримує відкриття спеціальних класів для обдарованих у загальноосвітніх школах, спеціальних шкіл, центрів розвитку та додаткового навчання для обдарованих дітей по всій країні. Департамент також займається забезпеченням освітян науково-методичною базою задля потреб обдарованих учнів. Особливі характеристики та потреби обдарованих учнів вимагають створення відповідного освітнього середовища, унікальних освітніх програм та курсів навчання, розробки спеціальних діагностичних, навчальних, виховних, розвивальних методик та впровадження їх у практичну діяльність, спеціальної підготовки вчителів. Ці вимоги формують основні напрями діяльності департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти Ізраїлю, які ми розглянемо далі.

Виявлення обдарованих учнів шляхом щорічного загальнодержавного тестування школярів

Одним з напрямів діяльності департаменту є робота з виявлення обдарованих і талановитих дітей. Щороку департамент ініціює проведення загальнодержавного тестування на обдарованість учнів молодших класів. Департамент визначає дату тестування, затверджує процедуру його проведення, контролює та гарантує від імені держави чесність і прозорість процесу тестування, відповідає за подальше залучення учнів до спеціальних програм для обдарованих учнів. У цьому напрямі департамент тісно співпрацює з Інститутом ім. Г. Солд (Henrietta Szold Institute) – Національним інститутом досліджень поведінкових наук. Інститут є громадською, неприбутковою організацією, що обслуговує ізраїльську систему освіти та справляє на неї вагомий вплив.

Тести на обдарованість є закритими психометричними тестами загальнопізнавального характеру. У 2012–2013 рр. було проведено пілотне тестування школярів, що враховувало також оцінювання рівня особистісної мотивації та креативності. За результатами двоетапного загальнодержавного тес-

тування школярів на обдарованість визначено 5% обдарованих дітей з IQ від 135 та 1–1,5% дуже обдарованих дітей з IQ від 155. Інститут ім. Г. Солд надсилає результати тестування з відповіддю – визнано або не визнано учня обдарованим. Учням, яких було визнано обдарованими, пропонують узяти участь у підготовці за однією з численних спеціальних програм для обдарованих школярів, що діють у країні. Наразі в Ізраїлі виявлено приблизно п'ятнадцять тисяч обдарованих дітей, але це, звичайно, не всі, тому що система виявлення обдарованих поки що не є ідеальною. Держава проводить загальне тестування дітей лише один раз у молодшій школі, але ще раз пройти тестування діти можуть у підлітковому віці, за особистим зверненням до департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти.

Спеціальна підготовка фахівців до роботи з обдарованими дітьми та молоддю

Окремим і дуже важливим напрямом роботи департаменту є діяльність, пов'язана з підготовкою фахівців для роботи з обдарованими учнями. У 2010 р. вийшов наказ Міністерства освіти Ізраїлю про навчання обдарованих, за яким учителі повинні мати спеціальну кваліфікацію, аби мати змогу навчати обдарованих учнів. У країні почали працювати курси підвищення кваліфікації для вчителів, які працюють або будуть працювати з обдарованими дітьми. Курси розраховані на 240 годин навчання протягом двох років і включають як теоретичну, так і практичну підготовку. Окрім підготовки щодо виявлення та навчання обдарованих дітей, важливим компонентом підготовки є надання знань з питань розуміння та визначення обдарованості, розуміння проблем обдарованих дітей і пошук шляхів їх подолання.

Підготовка спеціалістів для роботи з обдарованими є комплексною, передбачає огляд усіх напрямів надання педагогічної підтримки дітям з високими та дуже високими здібностями. Таку підготовку вчителів наразі здійснюють п'ять центрів по всій країні: Університет Тель-Авіва (Tel Aviv University), Університет ім. Бен Гуріона (Ben Gurion University), Університет Хайфи (University of Haifa), Коледж Оранім (Oranim College), Коледж Гордон (Cordon College). Винятком є педагоги, що працюють на цій ниві десять і більше років. Для спеціалістів, які працюють з обдарованими за певними програмами, але не мають педагогічної освіти (наприклад, викладачі мистецьких спеціальностей), пропонуються 60-годинні курси. Така вимога до вчителів, які бажають працювати в класах або школах для обдарованих учнів, почне діяти в країні з 2014–2015 н. р. [3, с. 131].

Розробка та впровадження спеціальних освітніх програм для обдарованих дітей та молоді

Окремим напрямом роботи департаменту є розробка та впровадження освітніх програм для обдарованих дітей та молоді. Наприклад, програма "Amirim", що покликана культивувати обдарованість, функціонує за підтримки департаменту обдарованих учнів разом з департаментом початкового навчання та департаментом навчання старшокласників. Головними цілями програми є: сприяти учням, чий можливості та знання перевищують рівень шкі-

льної програми, і просувати культуру виключності в школі. Відбір учнів до участі в програмі здійснюють шкільні вчителі. За цією програмою вчителі створюють спеціальні додаткові курси, які вони самі викладають. Ще однією цікавою програмою, що її патрує департамент обдарованих учнів, є програма “High School Academy”, за якою обдаровані старшокласники можуть починати навчання у вищому навчальному закладі, зокрема у Відкритому університеті (Open University). Тьютори університету проводять інструкційні сесії у школах, якщо набирається група з 15 учнів, або віртуальні сесії за допомогою Інтернету.

Однією з програм, розроблених та впроваджених департаментом обдарованих учнів, є *програма дистанційного навчання*. Вона розрахована здебільшого на учнів середніх класів і пропонується івритом та арабською мовою. Програма працює в країні вже багато років. Зараз її модернізовано, вона користується всіма сучасними засобами віртуального навчання світового рівня. Програму було розроблено з метою ліквідації різниці в можливості навчання дітей з великих міст та дітей з провінції або найбільш віддалених регіонів країни, де обмежений доступ до більшості інших навчальних ресурсів, а також для обдарованих дітей, які відчують себе самотніми у своєму шкільному оточенні.

Однією із сучасних програм педагогічної підтримки обдарованих учнів є *програма наставництва (тьюторства)*. Розробку та загальне керівництво програмою здійснює Інститут ім. Г. Солд, а ініціатором та координатором програми від держави є департамент обдарованих учнів Міністерства освіти Ізраїлю. Програма здійснюється за підтримки Фонду “Правова Спадщина” (Legacy Heritage Fund). У перший рік за програмою наставництва було відібрано п’ятнадцять високообдарованих учнів з усієї країни, яких було прикріплено до наукових наставників залежно від наукових інтересів учнів. Обдаровані учні отримали змогу провести наукове дослідження. Вони мали співпрацювати зі своїм науковим наставником протягом одного дня на два тижні. Під час такої роботи учні здобували передові знання та навички зі сфери своїх наукових інтересів. Це дало їм змогу консолідувати свої знання та досвід задля визначення свого подальшого шляху, підготуватися до вибору майбутньої професії.

Головними цілями програми наставництва є:

- надати можливість високообдарованим учням виявити себе в галузях, які їх цікавлять;
- познайомити учнів із труднощами роботи, яку виконують спеціалісти-професіонали, з метою найбільш повного розуміння суті діяльності фахівця;
- сприяти отриманню етичних та соціальних знань, пов’язаних з предметом майбутньої діяльності, а також розумінню своєї відповідальності згідно з єврейською філософією та загальнолюдськими цінностями [4].

Інформаційна та просвітницька робота

Департамент обдарованих учнів займається широкою просвітницькою та інформаційною діяльністю у своєму напрямі. Одним з його завдань є під-

несення справи виявлення й підтримки обдарованих дітей на вищий рівень, забезпечення розуміння пріоритетності справи роботи з обдарованими дітьми не тільки освітянами та науковцями, а й суспільством загалом. Крім того, департамент займається справами навчання обдарованих емігрантів, наприклад, з Ефіопії або країн пострадянського простору. Окремо опікується справами обдарованих дітей з обмеженими можливостями. Такі діти також можуть брати участь у загальнодержавному тестуванні на обдарованість та в навчанні за програмами для обдарованих. Особливу увагу приділено підтримці обдарованих дівчат, оскільки їх значно менше, ніж хлопчиків. Причиною, зокрема, є релігійні традиції та обмеження.

Міжнародна діяльність

Ще однією важливою складовою роботи департаменту є підтримка й розвиток міжнародних зв'язків щодо вивчення, розвитку та вдосконалення всебічної підтримки обдарованих дітей і молоді в Ізраїлі та у світі. Департамент бере участь в організації, проведенні й відвідуванні таких внутрішніх і міжнародних заходів з питань обдарованих, як конференції, семінари, конкурси, олімпіади, змагання. Наприклад, у липні 2012 р. у Єрусалимі відбулася сьома міжнародна конференція “Відмінність в освіті: Теорія – Дослідження – Практика” (“Excellence in Education: Theory – Research – Practice”), що її запровадив Ізраїльський центр “До виключності через освіту” разом з міжнародним центром “До інновацій через освіту” та за підтримки Міністерства освіти Ізраїлю. Конференція зібрала кращих науковців, викладачів та інших спеціалістів з питань обдарованості з усього світу [2].

Важливою складовою роботи департаменту є багаторічна співпраця зі Всесвітньою організацією обдарованих дітей (The World Council of Gifted Children). Саме Ізраїль був однією з країн – ініціаторів заснування Всесвітньої організації обдарованих дітей у 1975 р. Важливим є й той факт, що першим президентом Всесвітньої організації обдарованих дітей став ізраїльтянин, піонер справи організації системи навчання обдарованих дітей в Ізраїлі Ден Бітан, який на той час був директором департаменту обдарованих дітей Міністерства освіти Ізраїлю. В 1979 р. у Єрусалимі відбулася Третя конференція Всесвітньої організації з питань обдарованих дітей, під час якої в Ізраїлі було засновано постійний науковий орган цієї організації – журнал Gifted International, який нині має назву Gifted and Talented International. Ці події були дуже важливими для всесвітнього визнання дитячої обдарованості, об'єднання думок і досвіду спеціалістів широкого кола у справі соціалізації та надання педагогічної підтримки обдарованим дітям у різних країнах світу. З часу заснування Всесвітньої організації Ізраїль постійно має в її складі своїх делегатів. Нині це Ханна Девід (Hanna David), Хава Відергор (Hava Vidergor) та Шошана Розмерін (Shoshana Rosemarin) [6].

Висновки. Таким чином, аналіз діяльності департаменту обдарованих учнів Міністерства освіти Ізраїлю свідчить про те, що його робота є всебічною, послідовною та охоплює майже всі ділянки діяльності щодо питань обдарованих учнів.

Встановлено, що головними напрямками роботи департаменту є: наукова, навчальна, виховна, методична, організаційна, координаційна, інформаційно-просвітницька, міжнародна діяльність. Департамент обдарованих учнів уже багато років є головним центром з питань педагогічної підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді в Ізраїлі.

Список використаної літератури

1. Золотарьова О.В. Актуальність вивчення досвіду роботи з обдарованими учнями держави Ізраїль / О.В. Золотарьова // Порівняльні та експериментальні педагогічні дослідження : зб. наук. пр. – Горлівка : ГІМ ДВНЗ ДДПУ, 2013. – С. 68–74.
2. Матеріали міжнародної конференції “Excellence in Education: Theory – Research – Practice”, Jerusalem, 2012 [Electronic resource]. – Mode of access: www.jerusalem.icieconference.net.
3. Gyori J.G. International Horizons of Talent Support, I: Best Practices Within and Without the European Union, I [Electronic resource] / J.G. Gyori, A. Frank, B. Kovacs. – Mode of access: http://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/branje/International_Horizons_of_Talent_Support_I_2011.pdf.
4. Henrietta Szold Institute [website] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.szold.org.il>.
5. Ministry of Education, Culture and Sport [website] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://cms.education.gov.il/educationcms/units/owl/english/about/ministry+structure.htm> (English Site).
6. World Council for gifted and Talented Children [website] [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.world-gifted.org>.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2014.

Золотарьова О.В. Деятельность департамента одарённых учащихся как главного координатора по педагогической поддержке одарённых школьников в Израиле

В статье проанализирована деятельность департамента одарённых учащихся Министерства образования Израиля по педагогической поддержке одарённых школьников. Установлены и охарактеризованы основные направления работы департамента. Доказано, что департамент является главным государственным координатором в стране по теоретическим и практическим вопросам, касающимся одарённых учащихся.

Ключевые слова: департамент одарённых учащихся, Израиль, направления деятельности, одарённые школьники, педагогическая поддержка одарённых, подготовка специалистов.

Zolotariova O. The Department's activities for gifted students as the main focal point for educational support gifted students in Israel

Problems of gifted children are very important in modern pedagogy and still have to be solved. Each country tries to find the most efficient ways to improve the system of work with the gifted and talented children and youth. Israel is the country where the problems of gifted have been solved by the state department for more than forty years. The Department of Gifted Students of Israeli Ministry of education is the main center to answer the questions of pedagogical support of gifted and talented schoolchildren in the country. The article raises the issue of pedagogical support of gifted and talented schoolchildren. It gives the analysis of activity of the Department of Gifted Students of Israeli Ministry of Education. Its activity is observed as for pedagogical support of gifted, super gifted and talented schoolchildren. Today the department recognizes not only general cognitive type of giftedness but also artistic, social and athletic types. The main directions of the department's work are also set. They are: scientific, educational, methodical, organizational, coordination, information, international activities. Most of its directions of work are observed in this article. They are: identifying the

gifted students by means of annual state tasting of schoolchildren, special teachers training, development of special programs for the gifted, support and development of international links and others. So in the article the criteria of giftedness, the process of identifying of the gifted schoolchildren, the new system of the special teachers training, some ways of international cooperation as for the problems of the gifted and other aspects are described. The article proves that the work of the Department is comprehensive, consistent and on a high scientific level. The Israeli experience of organizing of pedagogical support of gifted and talented schoolchildren is worth to be studied.

Key words: *The Department of Gifted Students, Israel, directions of work, gifted schoolchildren, pedagogical support of the gifted, teachers training.*